

Evropski puls

Elektronski mjesecačnik za evropske integracije broj 95, avgust 2013.

TEMA BROJA

Parlament bez jasne uloge u pregovorima sa EU

intervju

Predsjednik Odbora za evropske integracije, Slaven Radunović

izazovi u EU

Kako se EU bori protiv gojaznosti

Uvodnik:

Rokovi

Vladan Žugić

Koliko ja imam informaciju, Vlada će to završiti u nekoliko narednih dana. Neće puno prekoračiti rok. To mi kaže funkcijer vladajuće koalicije 30. avgusta, kada ističe rok do kada su, prema Ustavnom zakonu, Ministarstvo pravde i Vlada morali utvrditi i usvojiti prijedloge izmjena zakona o Ustavnom sudu, o Sudskom savjetu, o sudovima i o državnom tužilaštvu i zatražiti vanrednu sjednicu Skupštine. "Znaš kako, nije da sam cjepidlaka, ali policija me kaznila prije nekoliko mjeseci jer sam vozio 92 km/h, iako je ograničenje bilo 80 km/h. Nijesam ni ja puno prekoracio brzinu, ali sam morao platiti kaznu" Ovaj kratki dijalog otvara dva pitanja. Prvo, da li u Vladi misle da će tokom godina pregovora o punopravnom članstvu u EU moći da kasne po nekoliko dana u ispunjavanju obaveza iz akcionalih planova, uz objašnjenja da su rokovi prekratki, da su ograničeni kapaciteti, da je sezona odmora... I drugo, suštinsko pitanje - kako izvršna vlast, zadužena za primjenu zakona, očekuje da građani i građanke poštuju zakone i da imaju povjerenje u državne institucije kada sama Vlada krši, ne bilo koji, već Ustavni zakon koji mnogi pravni eksperti stavljaju u istoj ravni sa Ustavom. A sada déjà vu – Skupština, vjerovatno samo glasovima poslanika vladajuće koalicije, krajem septembra usvojiće zakone koje je potrebno uskladiti sa ustavnim promjenama u oblasti pravosuđa, a što je bio ključni uslov za otvaranje poglavlja 23. i 24. To će uraditi pod pritiskom vremena, gluvo odbacujući sve sugestije opozicije i civilnog sektora čime će ti zakoni i njihova primjena, kada je riječ o depolitizaciji pravosuđa, biti hendikepirani i osporavani.

Kalendar

03. avgust

EK nastavlja da prati "Snimak" / Evropska komisija (EK) nastaviće da prati aferu "Snimak" nakon što je skupštinski Anketni odbor za utvrđivanje činjenica završio posao usvajanjem samo tehničkog izvještaja, bez ocjene da li je Demokratska partija socijalista (DPS) na parlamentarnim izborima u oktobru zloupotrebljavalala državne resurse. "Komisija će nastaviti da prati ovaj slučaj, uključujući i sudske (pravosudne) nastavak afere "Snimak", navodi EK. "EK napominje da je Skupština Crne Gore propustila da usvoji zaključke o suštini nalaza parlamentarne istrege u aferi "Snimak" i umjesto toga se ograničila na tehnički izvještaj", saopšteno je iz Brisela.

08. avgust

Ekspertska pomoć Njemačke za 23. i 24 poglavlje / Nakon što je Njemačka, kao najveća evropska ekonomija godinama u Crnu Goru prvenstveno ulagala u razvojne projekte (oko 180 miliona eura) sada bi glavnu ulogu trebalo da preuzmu privatne kompanije, saopšteno nakon susreta premijera Mila Đukanovića i ministra za privrednu saradnju i razvoj Njemačke Dirka Nobela. To svakako ne znači da neće više biti razvojnih projekata. Planirano je još 300 miliona eura, ali i ekspertska pomoć njemačkog sturčnjaka crnogorskog vlasti u pripremi za pregovaračka poglavlja 23 i 24..

13. avgust

Novi slučaj nasilja na novinarima / Posljednji napad na novinara Tufika Sofića, ali i prethodni slučajevi nasilja nad medijima i novinarima moraju biti temeljno istraženi a počinjeni procesuirani, poručeno je iz Delegacije EU u Crnoj Gori. Delegacija je zabrinuta zbog napada na novinara Sofića kojem je ispred kuće u Beranama aktivirana eksplozivna naprava.

26. avgust

Proširenje za Grčku više nije na vrhu / Proširenje EU neće biti u vrhu prioriteta grčkog predsjedavanja tokom prve polovine sljedeće godine, iako je ta država bila jedan od najvećih i ključnih promotera ove politike Unije na zapadni Balkan. Grčka vlada je početkom avgusta usvojila program predsjedavanja koji je podijeljen na četiri poglavlja: rast, radna mjesta i kohezija; dalja integracija unutar EU i eurozone; migracije, granice i mobilnost, i pomorska politike. Prije 10 godina u Solunu je održan Samit posvećen zapadnom Balkanu na kojem je potvrđena evropska perspektiva regiona.

Novi model za Evropu

Enrico Letta

Sve više postaje očigledno da Evropa ne može nastaviti da funkcioniše po starom ukoliko želi da prevaziđe krizu. Potrebna nam je Evropa koja više radi, manje priča i bolje je pripremljena za savremenu svjetsku ekonomiju. Treba da se fokusiramo ne samo na posebne politike EU, već i kako da promijenimo njenu visoku politiku – potrebna je promjena koja će ekonomski rast staviti na početak liste prioriteta. Evropi nije potrebna debata o štednji i rastu – potreban joj je pragmatički pristup. Dobar primjer ovoga je prošli Evropski savjet, koji se bavio sa dva najveća problema Evrope: nefunkcionisanjem tržišta rada, koje se ogleda u rekordnoj stopi nezapošljenosti mlađih i nefunkcionisanjem kreditnih tržišta, gdje je pristup finansijama otežan a kreditne stope se znatno razlikuju od jednog do drugog dijela jedinstvenog tržišta. Ishod junske sastanke Savjeta je ohrabrujući i moramo nastaviti da slijedimo taj put u narednim mjesecima ako želimo da ostvarimo napredak na dva značajna polja: razvoj inovacija i digitalne ekonomije, i obezbjeđivanje konkurentnosti evropske proizvodnje. Moramo vidjeti šta se može učiniti na državnom nivou, a šta treba da urade institucije EU. Sa svojih 500 miliona potrošača, jedinstveno tržište EU je bez sumnje najveća svjetska berza za razmjenu dobara i usluga i ujedno najveća pokretačka snaga za rast. Ključne grane ekonomije, kao što su finansijske usluge, imaju mnogostruko koristi od jedinstvenih pravila zajedničkog tržišta. Bez jedinstvenog tržišta, sve članice bi bile manje privlačne stranim investitorima, koji se sada mogu slobodno kretati kroz čitavu EU iz bilo koje od članica. Jedinstveno tržište, takođe, obezbjeđuje platformu za izvoz dobara na međunarodna tržišta. Prema tome, jedinstveno tržište moramo učiniti više otvorenim, i prema unutra i prema vani. Da bi to bilo moguće, institucije EU moraju biti efikasnije, tako što će imati bolju regulaciju i manje birokratskih opterećenja. Zajedničke institucije su neophodne da bi osigurale zaštitu interesa svih članica, kao i da budu most između zemalja unutar i izvan eurozone. Iskreno govoreći, način funkcionisanja EU i njenih institucija za vrijeme krize je bio dio problema. Za veliki broj ljudi, proces odlučivanja u EU je netransparentan, neefikasan i bez demokratske kontrole. Ono što najviše zabrinjava jeste činjenica da je kriza dovela u pitanje samu ideju evropske integracije. Prema

tome, reformsku agendu čemo moći da proguramo jedino ako imamo uvjerljiv narativ koji objašnjava zašto nam je potrebna ujedinjena Evropa i zašto je ona u interesu ove i budućih generacija. Ja sam ubijeđeni Europejac. U glavi mi je upečatljiva slika Helmuta Kola i Fransoe Miterana 1984. na Verdunu – dvojice starih lidera koji se zajedno prisjećaju žrtava Prvog svjetskog rata. Sljedeća godina je stota godišnjica izbijanja tog rata. Iskustva dva svjetska rata su postavila temelje evropskoj integraciji, ali sjećanja na njih više nisu dovoljna motivacija za rad na ujedinjenju. Moramo pronaći dalekovidu viziju koja nakon 50 godina integracije pokazuje kako zajednički nastup može pomoći Evropi da ostvari svoje ciljeve u izmijenjenom globalnom okruženju. Nema ništa gore nego dozvoliti ljudima da vjeruju da je evropska integracija neki proces koji teče sam od sebe, nešto što vode nevidljive sile koje niko ne kontroliše. EU ne može opstati ako nije izgrađena na izričitoj posvećenosti građana. Danas smo u prilici da stvorimo novi model za Evropu. Naredne će godine izbori za Evropski parlament otvoriti suštinsku debatu o budućnosti EU. Ako ne napravimo uspješnu argumentaciju za jedinstvenu Evropu (i drugaćiju Evropu), euro-skeptici će postati mnogo jači, a mogućnost EU da donosi odluke će biti blokirana. Izbor je jasan, i moraćemo ga napraviti prije ili kasnije.

Autor je premijer Republike Italije

Izvor: izvodi iz teksta prenijetog na ProjectSyndicate.org

Skupština Crne Gore bez jasno definisane uloge
u pregovorima sa Unijom četrnaest mjeseci nakon njihovog otvaranja

Kad poslanici žele da budu sporedni igrači

Mirela Rebrnja

Iako su pregovori Crne Gore sa Evopskom unijom (EU) otvoreni prije četrnaest mjeseci, Skupština Crne Gore još uvijek nije definisala svoju konkretnu ulogu u tom procesu. Novi saziv crnogorske Skupštine je tokom proljećnog zasjedanja znatno ojačao svoju nadzornu i kontrolnu ulogu u odnosu na prethodne sätze. To što je Skupština vratila Vladi na doradu nekoliko prijedloga zakona, poput onoga o visokom obrazovanju, zatim veliki broj kontrolnih i konsultativnih saslušanja, te samo formiranje Anketnog odbora za utvrđivanje činjenica o aferi "Snimak" koji se nije proslavio u svom radu su, ipak, činjenice koje će Evropska komisija pozitivno vrednovati. Pored toga, Evropska unija će posebno cijeniti to što su u Skupštini sve političke grupacije, osim Demokratskog fronta (DF), podržale ustavne promjene iz oblasti pravosuđa koje su jedan od ključnih uslova za otvaranje poglavlja 23 - Pravosuđe i temeljna prava i 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost.

XX

Dodatno, Crna Gora je završila *skrining* svih poglavlja, privremeno zatvorila poglavlja 25 - Nauka i istraživanje i 26 - Obrazovanje i kultura, i to zahvaljujući aktivnostima Vlade koja je u međuvremenu uradila i akcione planove za poglavlja 23. i 24. Čitavo to vrijeme poslanici su se ponašali kao da ih ne zanima koliko je crnogorsko zakonodavstvo uskladeno sa *acquis-em*, što je sa obrazovanjem, kulturom, planovima za vladavinu prava... Radna grupa koja je pripremala tekst rezolucije kojom bi uloga Skupštine bila precizno definisana u

Neko iz EU će sigurno pitati zašto se još ne zna uloga parlamenta

Daniel Mondekar kaže da uloga parlamenta u procesu pregovaranja ne smije biti zanemarena i potcijenjena, te da to zvanični Brisel prepoznaje i očekuje od država kandidatkinja da njegovu poziciju urede u skladu sa svojim političkim sistemima.

"Ako se za četrnaest mjeseci to nije riješilo, onda će neko iz Europe to pitanje postaviti, to je sigurno", kaže Mondekar.

On ističe da je puno puta razgovarao sa delegacijama crnogorske skupštine i očekuje da će ovo pitanje biti riješeno.

„Lično smatram da bi bilo više nego dobro da se postigne isti stepen nacionalnog konsenzusa i u Crnoj Gori kao u Hrvatskoj, da se iznjedri Nacionalni odbor koji će pratiti pregovore i aktivno učestvovati u njima, a da Odbor za EU integracije koji već postoji bude konkretno zadužen za poslove pravnih tekovina, a Nacionalni odbor za politički dio pregovora. Mislim da bi to značajno olakšalo proces samih pregovora“, zaključio je on.

ovom procesu, formirana je 26. novembra 2012, u sastavu: **Branko Radulović** (DF), **Damir Šehović** (SDP), **Aleksandar Damjanović** (SNP) i **Miodrag Vuković** (DPS). Ovo tijelo, kojim je predsjedavao Radulović, pripremilo je prijedlog dokumenta čiju su sadržinu oštro kritikovali kako članovi skupštinskog Odbora za evropske integracije, tako i glavni pregovarač Crne Gore sa EU **Aleksandar Andrija Pejović** i predstavnici NVO sektora. Njihova ocjena je bila da je nacrt te rezolucije suviše uopšten i da ne definiše kako će Skupština u pregovorima

sa EU učestvovati. Prijedlog te rezolucije je krajem jula povučen iz parlamentarne procedure i vraćen Kolegijumu Skupštine, uz obećanje da će tokom jesenjih zasjedanja biti

XX

usvojena Rezolucija posvećena ulozi Skupštine u evropskim integracijama. Saglasnost oko potrebe uključivanja Skupštine u proces pregovora sa EU postoji, ali na koji način i u kojem kapacitetu ostaje kamen spoticanja za dogovor među poslanicima. U razgovoru za *Evropski puls* poslanik Demokratske partije socijalista (DPS) **Miodrag Vuković** kaže da parlament ne može izaći iz svojih, Ustavom definisanih, okvira i da u tom smislu u procesu pregovaranja ima svoje nadležnosti i zaduženja. On pojašnjava da Skupština nije ni ispred, niti iza, bilo koje institucije, već je ravnopravna u okviru svojih ustavnih mogućnosti. "EU integracije podjednako obavezuju sve institucije da bi taj proces nosile na određen način i odgovorile zahtjevu da Crna Gora što prije postane članica EU. Skupština ne može iskoracići iz svojih ustavnih nadležnosti, a sa

Daniel Mondekar

druge strane ne može ići ni mimo demokratske prakse ostalih zemalja koje su proces pregovora već prošle", navodi Vuković, dodajući da je uloga

parlamenta u procesu pregovora sa EU veoma značajna, ali da nije operativnog karaktera već da više ima političko obilježje. Nasuprot tome, iz Hrvatske, najnovije države članice EU, dolaze drugačiji savjeti. Tako predsjednik Odbora za evropske poslove u hrvatskom Saboru, poslanik Socijaldemokratske partije **Daniel Mondekar** smatra da je uključenost parlamenta od izuzetne važnosti. On podsjeća da je tokom pregovora Hrvatske sa EU upravo Sabor igrao veoma važnu ulogu. U Saboru je rad bio podijeljen u dva odbora, od kojih je jedan bio Nacionalni odbor za praćenje pregovora, a drugi Odbor za evropske integracije koji se bavio usaglašavanjem nacionalne pravne regulative sa evropskom. "Temelj pregovora bio je potpisani nacionalni konsenzus da je EU cilj kojem Hrvatska stremi i Nacionalni odbor je proizašao kao parlamentarno tijelo iz te potrebe - da se pokaže da je Evropa nešto što sve političke stranke žele i da postoji nacionalni konsenzus da se taj cilj postigne", navodi Mondekar. Prema njegovim riječima, Nacionalni odbor za praćenje pregovora predstavljao je temelj u praćenju pregovaračkog procesa: "Nacionalnim odborom je predsjedavala opozicija, činile su ga sve stranke, a u članstvu su se našli i predstavnici akademске zajednice, sindikalci, poslodavci, NVO. Sjednice su bile zatvorene i imao je veliki uticaj u davanju mandata Vladu kako da pregovara, o čemu da pregovara, kako da se određena poglavљa otvore ili zatvore, a u pojedinačnim slučajevima imao i pravo veta". Poslanik opozicione Pozitivne Crne Gore (PCG) **Dritan Abazović** nema nedoumica o važnosti uključivanja parlamenta u pregovarački proces i preciznog definisanja njegove uloge. "Uloga Skupštine treba biti ključna u procesu evropskih integracija. Skupština je krovna institucija svake demokratske zemlje koja ima parlamentarni sistem i stoga ona ne treba biti zanemarena niti na bilo koji način isključena iz procesa" kazao je on. Dalje, on cjeni da postojeće skupštinsko tijelo Odbor za evropske integracije mora usmjeravati pregovarački proces, zajednički sa pregovaračkim timom i glavnim pregovaračem. Komentarišući činjenicu da pozicija Skupštine nije definisana ni nakon četrnaest mjeseci od otpočinjanja pregovora, Abazović kaže da

ne postoji jasan i jednostavan odgovor na to pitanje: "Moramo biti svjesni da u Crnoj Gori ne postoje ni brojni drugi zakoni ili pravila koja regulišu neke važne odnose. Mislim da je ovaj saziv Skupštine iskazao veliku volju da promjeni nešto u tom pravcu, ali priznajem u tome do sada nijesmo uspjeli." Abazović smatra da se dugo čekalo na rezoluciju, ali da je u julu njen tekst konačno stigao pred članove Odbora za evropske integracije. „S obzirom da je većinsko mišljenje bilo da su neophodne korekcije na tekst, a sve u želji da imamo što bolji dokument, donošenje rezolucije smo prolongirali za jesen, imamo amandmane od nekoliko poslanika i sada preostaje da se usaglasimo oko završne verzije teksta,“ najavio je on. I Miodrag Vuković očekuje da će rezolucija biti usvojena na jesenjem zasjedanju. Saglasan je, takođe, da je bilo potrebno napraviti određene izmjene, te da je i sam imao konkretne zamjerke. „Imao sam određene rezerve jer je napravljena tako

da sve počinje i sve se završava u Skupštini, ali bez onog između što radi Vlada“, kaže on. Vjeruje da će početkom jeseni, kada se očekuje i otvaranje poglavlja 23 i 24, biti jasnije definisana i uloga Skupštine, što može biti dobar početak za to tijelo, jer se radi o najvažnijim poglavljima o kojima će Crna Gora pregovarati sa EU. Međutim, ako vladini akcioni planovi za poglavlja 23. i 24. dobiju zeleno svjetlo od svih članica EU, Crnu Goru čeka priprema pregovaračkih pozicija. Na poslanicima je da odluče da li će do tada usvojiti akt kojim bi omogućio da i ostali, a ne samo članovi Odbora za evropske integracije, budu makar upoznati sa onim što Vlada planira ili će biti izopšteni i iz tog procesa. Više od godinu dana od otvaranja pregovora i skoro godinu od konstituisanja novog saziva Skupštine, utisak je da je krajnje vrijeme da parlament postane igrač, ne samo posmatrač ovog, za dalji napredak i razvoj Crne Gore, odlučujućeg procesa.

Zašto da bude privilegovan odbor za EU integracije

Iz civilnog sektora na odugovlačenje procesa usvajanja dokumenta koji bi parlament postavio na odgovarajuće mjesto u pregovorima Crne Gore i EU, ne gledaju sa razumijevanjem. U razgovoru za Evropski puls Jovana Marović, koordinatorka istraživanja u Institutu alternativa, kaže da su postojali izvjesni napor u Skupštini u pravcu definisanja unutar-institucionalnog modela za učešće u pregovorima i njene uloge u ovom procesu, ali da Skupština još uvijek nema optimalno ustrojstvo za aktivan doprinos procesu pregovora.

Razlog stalnom prolongiranju definisanja uloge Skupštine jednim dijelom vidi u različitoj percepciji između vlasti i opozicije, kao i izvršne i zakonodavne vlasti. Međutim, kako je istakla, oko određenih pitanja bi morao postojati konsenzus, naročito što ih dosadašnji proces crnogorske integracije poznaje kao dobre prakse. Kao primjer navela je mjeseceno izvještavanje Skupštine o realizaciji obaveza iz AP za ispunjavanje preporuka iz mišljenja EK.

„Odnos Skupštine i Vlade u procesu integracije trebalo bi regulisati, između ostalog, sporazumom između ove dvije grane vlasti, kojim bi se utvrdila dinamika izvještavanja Skupštine o realizaciji akcionih planova za poglavlja 23 i 24, kao i ispunjavanja kriterijuma za napredovanje procesa pregovora u pojedinim poglavljima. Na taj način bi Skupština kvalitetnije vršila svoju kontrolnu funkciju, a samim tim i politički nadzor u odnosu na proces pridruživanja“, kazala je Marović.

Ona je dodala da, kada je u pitanju razmatranje pregovaračkih pozicija, Skupština mora omogućiti i drugim zainteresovanim odborima, a ne samo Odboru za evropske integracije, da pruže svoj doprinos u pregovorima za članstvo u EU.

Slaven Radunović, predsjednik Odbora za evropske integracije u Skupštini Crne Gore Nerealno je očekivati otvaranje poglavlja 23 i 24, bez tačke na neku od afera

Predsjednik Odbora za evropske integracije u Skupštini Crne Gore Slaven Radunović ocijenio je da nije realno očekivati otvaranje poglavlja 23 i 24 bez rješavanja makar neke od velikih korupcionaških afera. U razgovoru za Evropski puls, Radunović je podsjetio da smo posljednjih godinu dana bili smo svjedoci, kako je kazao, stotina izjava evropskih zvaničnika koje su nosile istu poruku - bez mjerljivih rezultata u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, neće biti otvaranja poglavlja 23 i 24. "Na osnovu tih javnih izjava, kao i mnogih bilaterarnih susreta koje sam imao, kako sa visokim funkcionerima evropskih država, tako i sa diplomatama u Podgorici, nije realno očekivati otvaranje ovih poglavlja bez rješavanja makar neke od velikih korupcionaških afera, hapšenja glavnih narko bosova i otkrivanja počinilaca brojnih ubistava i prebijanja. Crnogorska vlast mora da nauči da nije dovoljno izglasati zakone, već da oni moraju biti implementirani", rekao je on. "Ako i nakon promjena legislative u oblasti pravosuđa Vesna Medenica, Ranka Čarapić i Svetlana Vujanović zadrže vodeća mjesta u sudsco-tužilačkoj hijerarhiji, i dalje ne možemo očekivati optužnice, hapšenja i presude u slučajevima koje sam naveo. Da su htjele ili mogle, imale su dovoljno vremena da to pokažu", dodao je Radunović.

» Što je po Vama glavni razlog što Skupština još nema jasno definisnu ulogu u procesu pregovora sa EU?

Za to postoje veoma jaki motivi. Čini mi se da često zaboravljamo da ova vlast, pod raznim imenima i u raznim formama, egzistira od 1945.

Oni, jednostavno, nisu naučili da im se neko

miješa u posao, a još manje da neko nadgleda njihov rad, daje sugestije i ocjenjuje ih. Pravila se znaju - Šef donosi sve bitne odluke, u kafani, na jahti ili u kabinetu - a, ostali su tu da ih sprovode. Zamislite kako je za njih bolno da "tamo neki" skupštinski odbor i njegov opozicioni predsjednik odlučuju o važnim pitanjima za Crnu Goru. Ovdje većina političara nije savladala osnovne lekcije o demokratiji.

Moje kolege iz odbora, članovi DPS-a, zaista pokazuju volju da se zajedno izborimo za adekvatno mjesto Skupštine, odnosno Odbora za evropske integracije, u ovom procesu, ali rekao bih da njihove kolege iz kluba i dalje čekaju na mig iz Vlade.

» Što je prema Vašem mišljenju najbolji model? Možda hrvatski prema kojem je, osim Odbora za evropske integracije, postojao i Nacionalni savjet koji je, osim poslanika, uključivao i širi krug ljudi iz NVO sektora, akademske zajednice, itd. i koji je imao pravo veta na pregovaracke pozicije Vlade. Ili, imate neki drugi predlog?

Postoji mnogo modela, kada je u pitanju uloga Skupštine u pregovaračkom procesu i oni su se razlikovali od zemlje do zemlje.

Najafirmativniji, što se parlamenta tiče, bio je slovenački. Državni zbor je davao konačnu riječ o slovenačkim pregovaračkim pozicijama. S druge strane, u nekim slučajevima, skupštine su imale potpuno marginalne uloge u tim procesima.

Jednostavno, ne postoji formula za najbolji model. On zavisi, kako od stepena razvijenosti demokratije u društvu, tako i od dostignutog nivoa povjerenja među političkim subjektima.

Evo jednog primjera. Kada sam kolegu iz Odbora za evropske integracije islandskog parlamenta pitao da li imaju mogućnost stavljanja veta na neku pregovaračku poziciju, ukoliko procijene da je štetna za njihovu zemlju, on mi je odgovorio pitanjem: "Kako to mislite? Zašto bi to radili?" Kada sam dodao da je to garancija da Vlada neće poslati u Brisel svoj prijedlog dokumenta, on je kazao: "To je nezamislivo na Islandu. Istog momenta bi im bilo izglasano nepovjerenje, nezavisno od sastava Parlamenta". S takvim nivoom svijesti

o odgovornosti, oni su mogli sebi da dozvole i luksuz da odustanu od članstva u EU. Kod njih su već primjenjeni svi standardi i vrijednosti razvijenog evropskog društva.

Ingerencije koje, po Poslovniku Skupštine, ima Odbor obezbjeđuju korektnu poziciju predstavnicima građana. Samo što, naravno, hitno treba donijeti dokument po kojem bi odluke Odbora imale i obavezujuće, a ne samo političko dejstvo.

Ako se multipartijski Odbor složi da neka pozicija ne odgovara interesima građana Crne Gore, da su rokovi za primjenu prihvaćenih standarda nerealni i da sugestije Vladi, moramo imati garancije da će ona taj dokument ponovo razmatrati, uključujući primjedbe Odbora. Po Poslovniku mi ocjenujemo i rad pregovaračkog tima, ali nema garancija da će naša eventualna negativna ocjena dovesti do smjene. Sve to mora biti definisano.

» Da li Odbor za evropske integracije ili Vi, kao njegov predsjednik, u narednom periodu planira neke aktivnosti koje bi podstakle napredak ili uključile širu zajednicu u sami proces koji je izgleda Vlada monopolizovala?

Kao tijelo Skupštine Crne Gore, Odbor je u obavezi da svoj rad, kao i kompletan evrointegrativni proces, učini što transparentnijim i da nađe načina da ove važne teme približi građanima. Naravno, postoje određena ograničenja, koja su definisana oznakama tajnosti na pojedinim dokumentima. S tim u vezi, 17. septembra organizujemo u hotelu "Ramada" javnu tribinu na temu „Crna Gora i EU - informatičko društvo i mediji“.

Takođe, planirane su javne tribine i po ostalim opština, koje će biti namijenjene informisanju srednjoškolaca, ali i čelnika lokalnih vlasti o tome što predstavlja i što donosi EU građanima Crne Gore, te o tome, koja je uloga Skupštine i njenog Odbora za evropske integracije u ovom procesu.

S ciljem daljeg unaprijeđenja komunikacije sa građanima, aktiviran je Fejsbuk (Odbor za evropske integracije Skupštine Crne Gore) i Tวiter nalog (@EUOdborCG). Nadam se da će mediji i civilni sektor prepoznati napore Odbora za evrointegracije i dati svoj doprinos što efikasnijem i interesantnijem prezentovanju naših aktivnosti.

» Kad smo kod informisnaosti, utisak je da je većina poslanika neinformisana ili nezainteresovana da se bavi evropskim integracijama u smislu da se u Skupštini ili u javnim nastupima ne priča o problemima zaštite životne sredine, poljoprivrede, ribarstva, slobodnog kretanja roba i kapitala, osiguranja....? Zašto je to tako?

Evrointegracije i velike promjene u društvu koje one donose, izazov su i za mnogo ozbiljnije države i mnogoljudnije parlamente. Crna Gora oskudijeva u specijalizovanim kadrovima, kako zbog male brojnosti populacije i nerazvijene privrede, tako i zbog neprikladno organizovanog obrazovnog sistema. Sudbinu zemlje dijeli, naravno, njena Skupština.

Sve da u njoj sjede sami eksperti, ne bi mogli da pokriju ni polovinu životno važnih tema iz oblasti koje ste naveli. Bundestag ima preko 500 članova, Narodna skupština Srbije 250, naša samo 81, a teme su identične. Ali, nekompetencija nije jedini razlog za slabo interesovanje poslanika za neke, po građanima, važne teme. Naša politička scena obiluje, za široku javnost, atraktivnim događajima. Većina mojih kolega očigledno procjenjuje da im je politički profitabilnije da ostanu fokusirani na njima, nego da se bave uskostručnim oblastima koje razumije mali broj glasača.

» Vaš DF je glasao protiv ustavnih promjena koje su postavljene kao jedan od ključnih uslova za otvaranje poglavla 23 i 24, iako je u njima ugrađena većina preporuka Venecijanske komisije, onako kako je i tražila EK i EU. Zar nije paradoksalno da se DF snažno zalaže za članstvo Crne Gore EU, a da na drugoj strani ne glasa za ono što EK i EU traže?

Više puta smo isticali da zalaganje za članstvo u EU doživljavamo kao prečicu do uvođenja demokratskih standarda i civilizacijskih vrijednosti koje našem društvu, nažalost, nedostaju. Poznajući odnose u Crnoj Gori, kao i anomalije naslijedene iz jednopartijskog sistema, smatrali smo da su naši prijedlozi ustavnih promjena minimum koji može obezbijediti kvalitetne pomake na bolje. A, kao što znate, DF u ovom procesu više zanimaju benefiti za građane, nego štrikovi iz Brisela. Mada su i oni važni, naravno.

V.Z.

Azilanti biraju Njemačku i Švedsku

Rusi, od kojih polovina mlađa od 18, prednjačili su po broju zahtjeva za azil u EU u prvom tromjesečju 2013., objavio je Eurostat. Za prva tri mjeseca ove godine 8.435 Rusa je zatražilo azil u EU, dok su na drugom mjestu Sirijci sa 8.395 zahtjeva. Sljedeći na listi su građani i građanke Avganistana (5.880), Pakistana (4.310) i Somalije (3.430). Na šestom mjestu je Kosovo sa 3.380 zahtjeva za azil, a zatim Srbija sa 3.330. U EU je od januara do marta predato 86.000 zahtjeva za azil što je oko 20% više u poređenju sa istim periodom prošle godine. Gledano prema veličini zemlje, najveći broj zahteva predat je švedskim migracionim službama - 9.720, dok je apsolutno najveći broj zahtjeva primila Njemačka, skoro četvrtinu svih prijava za azil u EU u prvom kvartalu 2013.

Jug zaostaje u elektronskoj trgovini

Prodaja preko Interneta će se do 2018. u Evropi udvostručiti na 323 milijarde eura prometa, ocjenjuje se u istraživanju firme za istraživanje tržišta Mintel. U istraživanju 19 tržišta u Evropi, Mintel je predviđio da će elektronska prodaja porasti na 188 milijardi u ovoj godini sa prošlogodišnjih 166 milijardi evra.

Britanci su lideri u naručivanju namirnica preko Interneta, a vole da preuzmu robu u prodavnici. Sa druge strane, Njemci preferiraju da im se kupljen proizvod dostavi na kućnu adresu.

"Postoji veliki jaz između sjevera i juga u elektronskoj trgovini u Evropi", ocijenio je analitičar Mintela za evropsko tržište Džon Merser. On je, takođe, primijetio da francusko tržište zaostaje pet godina za Britanijom i Njemačkom, dok je učešće Španije, Portugalije i Italije u tom tržištu još manje.

Granica na 10.000 eura poreskog duga

Grčke poreske vlasti pljeniće imovinu biznismena i građana koji nijesu namirili poreska dugovanja, saopštila je grčka vlada. Prema ovom planu, grčko Ministarstvo finansija poslaće opomenu da će imovina biti zaplijenjena ukoliko dužnik koji duguje više od 10.000 eura ne napravi plan otplate duga u roku od 20 dana. Ova akcija je najnoviji pokušaj grčkih vlasti da se izbore sa neplaćanjem poreza. Procjenjuje se da dugovanja za neplaćeni porez i doprinose iznose 60 milijardi eura, što stvara ogromnu rupu u državnom budžetu. U julu je Ministarstvo finansija oformilo petočlani tim, uključujući i bivše šefove poreske uprave Irske i Švedske, da savjetuju grčku vladu. Grčka trenutno ima jednu od najnižih stopa naplate poreza. Prema evropskom statističkom zavodu Eurostat, naplaćeni porezi u Grčkoj 2011. činili su 34,9% BDP-a, a nižu stopu naplate imaju samo Irska i Španija.

Od 2008. broj filijala smanjen za 9%

Banke su prošle godine širom EU zatvorile 5.500 ekspozitura ili 2,5% ukupnog broja. Od izbijanja krize 2008. do 2012. broj ekspozitura smanjen je za 20.000 što je 9% svih ekspozitura. Na početku ove godine u EU je poslovalo 218.687 ekspozitura što je jedna na 2.300 ljudi, pokazali su podaci Evropske centralne banke. Očekuje se da će se nepovoljan trend nastaviti do kraja godine uprkos ekonomskim prognozama o kraju recesije.

Koliko su rukovodioци u organima državne uprave zaradili u 2012 (I dio)

Podaci se još kriju

Vladimir Vučković

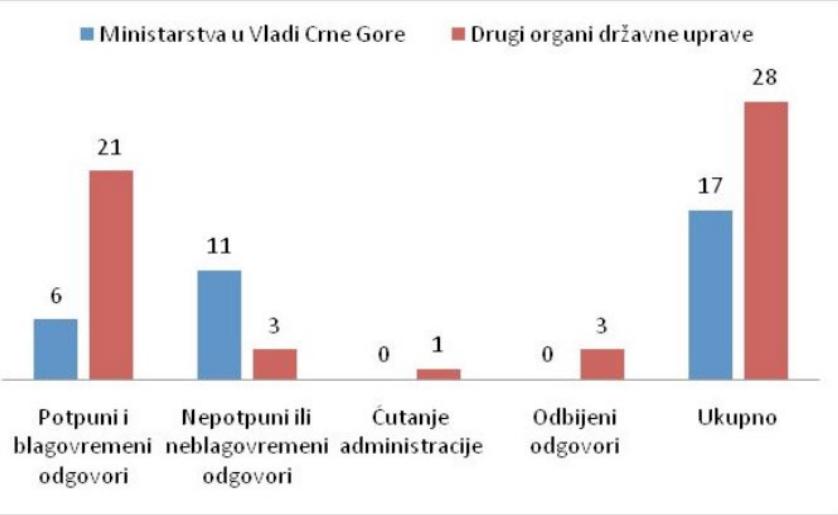
Centar za građansko obrazovanje (CGO) je sproveo istraživanje „*Koliko su rukovodioци u organima državne uprave zaradili u 2012?*“, osmišljeno u okviru CGO potprograma *Odgovornost i transparentnost vlasti* sa ciljem da doprinese podizanju svijesti o odgovornom trošenju novca iz Budžeta Crne Gore. Specifični cilj bio je utvrđivanje visine novčanih iznosa koji su rukovodioци u organima državne uprave ostvarivali za vrijeme obavljanja svojih dužnosti tokom 2012, kao i bilo kakvih drugih dodatnih nadoknada za isti period a na teret budžeta Crne Gore. Preliminarni nalazi, zasnovani na primjedbi odredbi Zakona o slobodnom pristupu informacijama, su predstavljeni na konferenciji za medije 26. jula 2013.

Istraživanje je obuhvatilo 45 državnih organa, preciznije 17 ministarstava, dvije agencije, četiri direkcije, 19 uprava, dva zavoda i jedan sekretarijat. Generalno gledano, ovi organi državne uprave nijesu blagovremeno dostavljali tražene informacije, a neki od njih ih nijesu nikad ni dostavili, niti je kvalitet pojedinih informacija bio na zadovoljavajućem nivou. To je značajno otežavalo proces prikupljanja i obrade podataka, uticalo na dužinu trajanja istraživanja, ali i na činjenicu da ograničava sveobuhvatnost zvještaja, u smislu svih podataka i konačne ukupne sume.

Kada je u pitanju transparentnost i odgovornost ministarstava u Vladi Crne Gore shodno dostavljenom zahtjevu o slobodnom pristupu informacijama, *Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo kulture, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava predstavljaju najažurnije organe državne uprave koje su u predviđenom zakonskom roku i precizno dostavile tražene informacije.*

Nepotpuni ili neblagovremeno dostavljeni odgovori dobijeni su od: *Ministarstva nauke, Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija, Ministarstva finansija, Ministarstva odbrane, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva pravde, Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Ministarstva prosvjete i sporta, Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstva zdravlja i Ministarstva bez portfelja*, čime isti ipak dobijaju prelaznu ocjenu, iako ona nije za pohvalu.

Nakon preliminarnog istraživanja objavljenog 26.07.2013. godine, CGO je objavio podatke koje se odnose na netransparentnost ministarstva povodom dostavljenog Zahtjeva o slobodnom pristupu informacijama. S tim u vezi, **potpuno odsustvo** bilo kakvog

odgovora povodom dostavljenog zahtjeva tj. čutanje administracije bilo je zabilježeno u slučaju Ministarstva finansija, Ministarstva prosvjete i sporta i Ministarstva saobraćaja i pomorstva. Ukaživanjem javnosti na problem netransparentnosti organa državne uprave, Ministarstvo finansija nakon javnog obećanja u medijima, sa malim zakašnjenjem dostavilo je informacije o visini neto plata i naknada po drugim osnovama rukovodećih lica zajedno sa podacima o naknadama po osnovu članstva u upravnim odborima, dok je sličan slučaj bio i kod Ministarstva prosvjete i sporta. Takođe, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, nakon odbijanja zahtjeva u kojem se navodi da u istom ne postoji informacija o primanjima rukovodioca i da bi odgovor na CGO zahtjev značio "prethodno sačinjavanje nove informacije", na kraju dostavilo je podatke o visini novčanih zarada rukovodećih lica, čime je i zvanično zajedno sa dva pomenuta ministarstva, kada je riječ o ovom istraživanju izbrisano sa tzv. "crne liste" transparentnosti.

S druge strane, drugi organi državne uprave, u većini slučajeva, poštivali su odredbe Zakona o slobodnom pristupu informacijama,

dostavljajući blagovremeno i sadržinski kvalitativno tražene informacije, uz određene izuzetke. Tako je kod *Uprave za mlade i sport evidentirano čutanje administracije*, a *Uprava za antikorupcijsku inicijativu* je odbila zahtjev za informacijom upućujući CGO na Ministarstvo finansija i Ministarstvo pravde. *Uprava za igre na sreću* odbila je **Zahtjev o slobodnom pristupu informacijama od strane CGO-a** kao neosnovan (!?), dok je Generalni sekretarijati isti odbio uz obrazloženje da se svi traženi podaci nalaze na sajtu Komisije za sprečavanje sukoba interesa odnosno da su sva do jednog rukovodećeg lica u ovom tijelu istovremeno i funkcioneri. Takođe, u skladu sa dostavljenim zahtjevom o slobodom pristupu informacijama, *Uprava za nekretnine* je u svom zvaničnom rješenju tražila da se na ime troškova postupka tj. odgovora na naš zahtjev uplati 53 €, sa dodatnim usmenim pojašnjenjem da spisak svih neto zarada za 400 službenika koji su ujedno i rukovodeća lica u ovoj instituciji čini 516 stranica!

U toku 2012. rukovodećim licima organa državne uprave (41 od 45 organa za koje su dobijeni podaci) - na *ime dobijanja godišnjih neto zarada i drugih naknada po bilo kojem osnovu iz Budžeta Crne Gore* ukupno je isplaćeno **3 157 829 €**, a po osnovu podataka koje je CGO prikupio u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama.

Istraživanje je ukazalo na svjesno odabrani netransparentni pristup brojnih organa, otvarajući prostor za zabrinutost o stepenu poštovanja drugih zakona od istih organa državne uprave. CGO cijeni da bi bilo korisno kada bi NVO i mediji pravili «crne» i «bijele» rang liste postupanja po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od strane organa državne uprave, kako bi se uticalo na veći stepen njihove otvorenosti, ali i *odgovornosti nadležnih rukovodilaca koji nijesu plaćeni od novca poreskih obveznika da bi informacije skrivali od građana i građanki i kršili zakone, već da bi radili u javnom interesu.*

(nastavak u sljedećem broju)

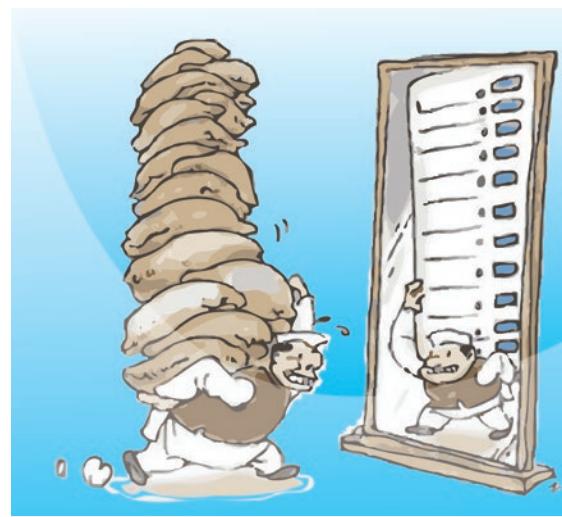
Poglavlje 8: Politika konkurenčije

Marko Sošić

Države članice Evropske unije usaglasile su se o zajedničkim pravilima koja svim učesnicima omogućavaju ravnopravan položaj u tržišnoj utakmici. Tim pravilima je odredena zaštita od tzv. kartela – od sklapanja zabranjenih sporazuma među preduzetnicima koji mogu služiti dogovaranju cijena, ograničavanju proizvodnje, razvoja i ulaganja, međusobnoj podjeli tržišta ili izvora nabavki. Acquis u oblasti konkurenčije obuhvata politike kontrole tržišnog nadmetanja (antitrust), koncentracije i državne pomoći. Uključuje i pravila i procedure za borbu protiv nekonkurentnog ponašanja od strane privrednih društava (restriktivni sporazumi između preduzeća i zloupotreba dominantnog položaja), kao i za spriječavanje vlada da dodjeljuju državnu pomoć koja remeti konkurenčiju na unutrašnjem tržištu. Pravila o konkurenčiji se direktno primjenjuju unutar Unije i države članice moraju u potpunosti saradivati sa Komisijom kako bi se ista sprovela.

Crnoj Gori predstoje značajni napor i kako bi svoj pravni okvir uskladila sa *acquis-tem* u oblasti konkurenčije i efektivno ga sprovela, uključujući jačanje administrativnog kapaciteta i očuvanje operativne nezavisnosti organa nadležnih za državnu pomoć i konkurenčiju.

Kada je riječ o antitrustu i koncentraciji, uspostavljen je neophodan pravni i institucionalni okvir, ali određene pravne odredbe je potrebno poboljšati radi boljeg uskladivanja sa *acquis-tem*, npr. pravo trećih strana na podnošenja žalbi. Zakon o konkurenčiji se primjenjuje na sve sektore ekonomije, na robu i usluge, kao i na državna i privatna preduzeća. Uprava za zaštitu konkurenčije, osnovana 2008., ima istražna ovlašćenja i može nametnuti novčane kazne preduzećima i državnim organima u slučaju nepoštovanja pravila o konkurenčiji.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prekršajima i izmjene i dopune zakona koji propisuje novčane kazne za prekršaje su usvojeni u Skupštini u julu mjesecu. Njima je sud nadležan za prekršaje ovlašćen da nametne kaznu u visini između 1 i 10% prometa preduzeća koja prekrše pravila konkurenčije. Zakon o prekršajima, takođe, predviđa kazne u visini do 4,000 eura za fizička lica osuđena zbog kršenja pravila konkurenčije.

Ne postoje sistemski problemi u pogledu sposobnosti Crne Gore da preuzme obaveze koje proizilaze iz članstva u EU u oblasti državne pomoći. U pogledu institucionalnog okvira, nadležni organ u oblasti državne pomoći je Komisija za kontrolu državne pomoći, kolegijalno tijelo koje donosi konačne odluke na osnovu procjene pripremljene od strane Odjeljenja za pripremu državne pomoći, posebne kancelarije u okviru Ministarstva finansija. Potrebno je uložiti napore kako bi se ojačao institucionalni kapacitet i nezavisnost Komisije za kontrolu državne pomoći. Njene evidencije izvršenja i kvalitet odluka će u budućem vremenu biti predmet rigoroznog nadzora od strane Evropske komisije. Ovo posebno uključuje usklađenost pomoći za restrukturiranje koja je dodijeljena metalnoj industriji sa obavezama Crne Gore koje su utvrđene Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).

Kada je riječ o liberalizaciji, određeni broj crnogorskih preduzeća uživa posebna i ekskluzivna prava, npr. u oblasti struje, farmaceutskih proizvoda, putne i željezničke

infrastrukture, poštanskih usluga, radija i televizije, šumarstva, komunalnih djelatnosti, upravljanja pomorskim uslugama, kao i u oblasti upravljanja robama od opšteg interesa. Prije nego se učini napredak u ovoj oblasti, biće neophodno dalje analizirati i pratiti preduzeća koja uživaju specijalna ili ekskluzivna prava. U pogledu osjetljivih sektora (kao što su elektronske komunikacije, energetika, saobraćaj, finansijske usluge itd) koji su regulisani posebnim sektorskim propisima, moguće je da će još uvijek biti potrebne izmjene i dopune propisa kako bi se ublažile barijere za ulazak na tržiste i osnažila konkurenca.

Državna pomoć dodijeljena Kombinatu aluminijuma i Željezari Nikšić, i njihova kompatibilnost sa obavezama Crne Gore u skladu sa SSP-om su problematični. Evropska komisija je zatražila dodatne dokaze o činjenicama uzetim u obzir prilikom određivanja premije za rizik koja je naplaćena za izdavanje državnih garancija kako bi se podržali zajmovi ovih kompanija.

SSP sadrži odredbe koje su blisko usklađene sa velikim dijelom *acquis-a* u oblasti konkurenčije, a one se odnose na sporazume o nekonkurenčiji između privrednih društava, zloupotrebu dominantnog položaja i državnu pomoć koja narušava konkurenčiju. Odredena pravila SSP-a se primjenjuju i na javna preduzeća i preduzeća kojima su dodijeljena posebna i ekskluzivna prava i zabranjuju kvantitativna

organičenja na uvoz iz EU u Crnu Goru. SSP predviđa osnivanje operativno nezavisnog tijela koje će vršiti nadzor nad primjenom pravila o konkurenциji. Takođe, sadrži i Protokol o državnoj pomoći u industriji čelika.

Poglavlje politika konkurenциje je, sudeći prema iskustvu Hrvatske koja je to poglavlje i otvorila i zatvorila među posljednjima, jedno od zahtjevnijih za pregovaranje. Kako je kontrola državne pomoći od vitalnog značaja za očuvanje jedinstvenog tržišta, politika konkurenциje je jedno od poglavlja u okviru kojeg će Crna Gora morati zadovoljiti sve uslove da bi ga zatvorila, uz gotovo nikakve mogućnosti naknadnog ispunjavanja uslova ili pregovaranja o izuzecima.

Očekivano je da će naročito puno posla biti u oblasti usklajivanja propisa o sanaciji i restrukturiranju i poštovanju principa „prvi put - zadnji put“, kao i u sektorima čelika, aluminijuma i avio-transporta. Evropska komisija će, takođe, pažljivo pratiti sve slučajeve koji se budu rješavali pred Komisijom za kontrolu državne pomoći, i tražiti jačanje administrativnih kapaciteta, transparentnosti postupanja i prije svega – povećanje broja slučajeva koji se rješavaju pred Komisijom.

Koristi za potrošače od harmonizacije sa pravilima EU u oblasti zaštite konkurenциje su veoma vidljive i osjetne. Razlog tome je usvajanje niza zaštitnih pravila koja proizilaze iz politike konkurenциje, ali i zbog posticanja konkurenциje među preduzetnicima koja se ogleda u kvalitetnijim proizvodima i uslugama, cijenama, ulaganjem u inovacije i nove tehnologije, te povećanjem izbora proizvoda. Tako je, na primjer, primjena evropskih pravila o konkurenциji osigurala da gledaoci u državama članicama prate velike sportske događaje, kao što su Olimpijske igre ili Svjetsko prvenstvo u fudbalu putem besplatnih televizijskih kanala. Drugi primjer koristi za potrošače od stroge primjene pravila u ovom poglavlju je i smanjenje cijena automobila i veća transparentnost pri njihovom određivanju.

Građani i građanke Crne Gore, kroz prilično izazovna iskustva tranzicijskog procesa, često gledaju na ulazak evropskih kompanija kao na kapital koji će uništiti crnogorska preduzeća, spojiti ih sa centralama evropskih kompanija i time uspostaviti monopol na našem, ionako oslabljenom, tržištu.

Međutim, ovo se ne može desiti, jer je evropskim pravilima jasno određena zaštita od sklapanja sporazuma među preduzetnicima, koji bi za cilj imali dogovor oko cijena, te ograničavanje proizvodnje i uspostavljanje monopola. EU institucije i njihova pravila čine strukturu koja vodi antimonopolsku politiku u cilju zaštite svakog preduzeća.

Izvor: publikacija "Europa u mom gradu – o čemu pregovaramo i što nam pregovori sa EU donose?", objavljena u okviru projekta Europa u mom gradu, koji je Centar za građansko obrazovanje (CGO) sprovodio tokom 2011. i 2012., u saradnji sa Centrom za monitoring (CEMI) iz Podgorice i Građanskim inicijativama (GI) iz Beograda, a uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

Evropska unija od Monea do Nobela

Kada je 1946. Winston Čerčil u svom govoru u Cirihu kazao: "Reći će nešto što će vas zapanjiti. Prvi korak u ponovnom obrazovanju evropske porodice mora biti partnerstvo između Francuske i Njemačke", izgledalo je najblaže rečeno kao hrabra izjava po samom okončanju Drugog svjetskog rata, s obzirom na posljedice zločina nacista u tom periodu. No, vizionarski pogled Čerčila na stvarnost, ubrzo se ostvario već 1952. formiranjem Evropske zajednice za ugalj i čelik, koja je i nastala upravo zahvaljujući odnosima između Njemačke i Francuske kao okosnica ujedinjenja. Francuski komesar za planiranje **Žan Mone** je isticao da ekonomска integracija treba da prethodi političkom objedinjavanju. Garant uspješne integracije je princip nadnacionalnosti; a u toku integracionih procesa potrebno je rješavati jednostavnije zadatke, o kojima postoji saglasnost i na toj osnovi treba da se zasnivaju pretpostavke za rješavanje složenijih pitanja. Zahvaljujući Moneu i njegovim principima, ali i **Robertu Šumanu** koji je bio ministar inostranih poslova, potpisana je deklaracija o formiranju Evropske zajednice za ugalj i čelik, poznatije kao Šumanova deklaracija. Potpisnice sporazuma su bile: Francuska, Njemačka, Italija, Holandija, Belgija i Luksemburg. Motivi formiranja Zajednice su u početku bili bezbjedonosni, jer su mnogi Evropljani osjećali da se njemačka industrija ubrzano razvija i da mora biti kontrolisana. Stvaranjem ove Zajednice obezbjedio se kontrolni mehanizam jer su ugalj i čelik veoma važni za razvoj moderne industrije, posebno vojne. Proširivanjem Evropske unije, koja je nastala spajanjem Evropske zajednice za ugalj i čelik, Evropske ekonomске zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju 1967. došlo je do bolje koordinacije izvršenja zadataka, smanjenja troškova i veće efikasnosti funkcionisanja. Počev od 80-ih godina pa nadalje sve snažnije su izraženi socijalno-ekonomski motivi, dok se bezbjedonosni motivi povlače u pozadinu. Glavni politički motiv EU danas se sastoji u očuvanju vladavine prava, nacionalnih interesa, raznih socijalnih pogodnosti i kulturnih specifičnosti, kao i postojanja odgovarajućeg

rivalstva između svih zemalja članica EU oko modela tržišne demokratije. Jedan od najvažnijih motiva integracije je ekonomski. Upravo taj motiv predstavlja danas osnovni izazov za opstanak same EU. U sadašnjim uslovima, kada je globalna kriza napravila teškoće svima, pa i EU, najveći izazov za Uniju jeste da odbije svaku vrstu protekcionizma koji prijeti da uruši velike dobrobiti, koje je građanima donijelo stvaranje ogromnog jedinstvenog tržišta sa pola milijarde ljudi. Nije moguće predvidjeti u kojem pravcu će se razvijati buduće strategije EU, obzirom da je i sama Unija specifična tvorevina koja je mijenjala svoju strukturu od momenta nastanka do danas. Ovogodišnja nagrada Nobelovog komiteta, kao svojevrsna podrška jedinstvenoj Evropi, dolazi u trenutku najvećih izazova koji dovode u pitanje opstanak EU. I opet kao mnogo puta kroz istoriju, **najveći uticaj imaju Njemačka i Francuska**, koje pokušavaju da odgovore velikim izazovima koji prijete da podijele Evropu. Postavlja se pitanje da li je velika, ujedinjena EU bolje opremljena da odgovori na izazove, nego što je svaka zemlja pojedinačno? Unija je već preduzela koordiniranu akciju za stabilizaciju bankarskog sistema i pomoći ekonomskom oporavku. Mjere štednje postaju neminovnost, imajući u vidu veliku zaduženost svih zemalja članica Unije. S obzirom da je doveden u pitanje opstanak ujedinjene Evrope, prirodno je da sama integracija zemalja zapadnog Balkana ide sporije, zbog toga što se efekti globalne ekonomске krize još više osjećaju u zemljama koje se nalaze u produženoj tranziciji. U uslovima kada se Evropa suočava sa brojnim izazovima, možda i ovogodišnja Nobelova nagrada, predstavlja hrabru i pravednu poruku, sličnu onoj, koju je u znatno težoj situaciji podijeljenoj Evropi, poslao Winston Čerčil.

Piše: mr Nikša Grgurević

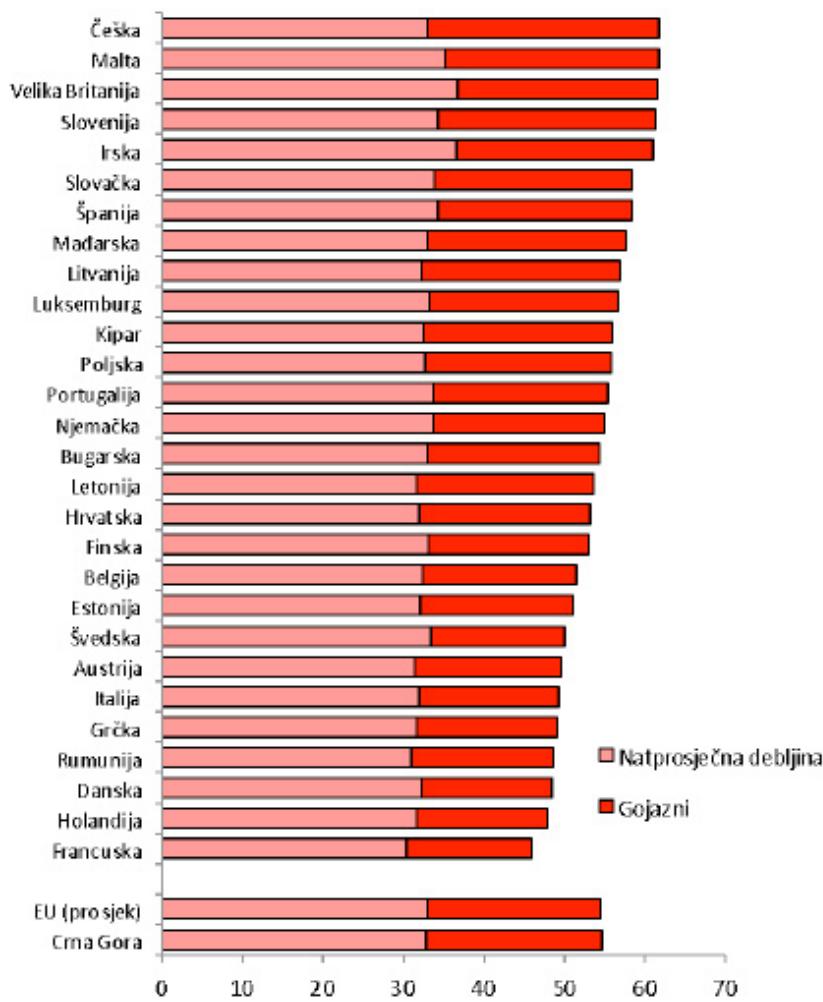
Tekst je objavljen u dnevniku Vjesti, 12.novembra 2012. Evropski puls prenosi tekst kao prvonagrađeni na konkursu za najbolje tekstove o evropskim integracijama Crne Gore.

Kako se u EU bore protiv gojaznosti
kao jednom od ključnih faktora za razvoj brojnih bolesti

Porez na “nezdravu” hranu

Krajem avgusta, Evropska komisija (EK) je usvojila inicijativu za promociju fizičke aktivnosti u Evropskoj uniji (EU), što je prvi prijedlog ikada upućen Savjetu EU u domenu sporta. To je samo jedna, u dugom nizu, mjera preduzetih od strane evropskih institucija i država članica da se izbore sa porastom gojaznosti u Evropi. Gojaznost je jedan od ključnih faktora rizika za razvoj neprenosivih bolesti, posebno raka, dijabetesa i kardiovaskularnih i ključnih bolesti. Procjenjuje se da je oko 86% smrtnih slučajeva u Evropi posljedica takvih bolesti, a na njihovo lijeчењe odlazi čak 77% ukupnih zdravstvenih troškova.

Prema podacima SZO iz 2008., preko polovine stanovnika Evrope je debelo, dok je procenat gojaznih 23% među ženama i 20% među muškarcima. Situacija je najgora u Češkoj, Sloveniji, Velikoj Britaniji i na Malti, gdje je praktično svaki treći stanovnik gojazan

Izvor: Svjetska zdravstvena organizacija. Stanovništvo stara 20 godina i više

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) iz 2008., preko polovine stanovnika Evrope je debelo, sa indeksom tjelesne mase preko 25, dok je procenat gojaznih (indeks tjelesne mase preko 30) 23% među ženama i 20% među muškarcima. Situacija je najgora u Češkoj, Sloveniji, Velikoj Britaniji i na Malti, gdje je praktično svaki treći stanovnik gojazan, a najbolja u Francuskoj, gdje je broj gojaznih oko 15%.

Androulla Vassiliou, evropski komesar za sport, kaže da je potrebno učiniti mnogo više kako bi se ljudi natjerali da ustanu iz fotelja i počnu više da se kreću. “Ova inicijativa je važna prekretnica u naporima Komisije da promoviše fizičku aktivnost u svrhu zdravlja. Prijedlog sadrži mnoštvo mjera za različite oblasti u kojima je moguće podstaknuti građane da budu aktiveni”, kaže Vassiliou. “Zajedničke mjere Komisije i država članica mogu mnogo doprinijeti da se smanje troškovi u zdravstvu”, dodala je ona.

Nivo fizičke aktivnosti u EU je na alarmantno niskom nivou: preko dvije trećine Evropljana kaže da se ne bavi sportom i da vježba rijetko ili nikada. Inicijativa za veću fizičku aktivnost nije ni prvi ni jedini projekat te vrste u EK, koja već neko vrijeme pokreće i finansira veliki broj inicijativa za borbu protiv ove moderne pošasti. Od 1980. na ovomo gojaznost je postala globalni problem, koji pogodila sve slojeve društva bez

obzira na godine, pol i nivo prihoda. Osim rigoroznih pravila o obilježavanju nutricionih vrijednosti prehrambenih proizvoda, Evropska unija nudi i subvencije školama kako bi obezbijedila besplatnu dostavu mlijeka i voća učenicima, i tako ih navikla na zdravu ishranu umjesto brze hrane. Svaka treća subota u maju mjesecu se obilježava kao "Evropski dan gojaznosti", tokom kojeg se održavaju kampanje i obrazovni programi o načinu ishrane i života kojima se najbolje spriječava gojaznost.

Uprkos svemu tome, broj gojaznih u Evropi se već godinama povećava, i to za oko million svake godine, i eksperti se slažu da bolja informisanost nije dovoljna. "Svi pričaju o prevenciji, i pod time uglavnom podrazumijevaju obrazovanje i iznalaženje načina da se ljudi više kreću i žive zdravije, ali kada ih pitate "da li to ima efekta", malo njih uopšte ima odgovor", tvrdi **Fredrik Erixon** iz Centra za međunarodnu političku ekonomiju. Philippe Roux iz direktorata za zdravlje Evropske komisije se slaže, i dodaje da je neophodno mijenjati način mišljenja o gojaznosti i ishrani. "Mogu samo da potvrdim da je uprkos svim naporima evropskih institucija i nacionalnih vlada broj gojaznih u stalnom porastu", rekao je Roux na nedavnoj raspravi u Evropskom parlamentu.

Insistirajući da epidemija gojaznosti samo dodatno optereće već nategnute zdravstvene budžete, a u nadi da će time pomalo i zapaniti postojeće rupe, jedan broj država članica od nedavno eksperimentiše sa još direktnijim mjerama – porezima na "nezdravu" hranu.

Iz sličnih razloga, takse na duvanske proizvode su već godinama vanredno visoke u gotovo svim zemljama Unije. Od nedavno su takve takse uvedene i na neke prehrambene proizvode i pića, ali su rezultati za sada ograničeni. Pokušaj danske vlade da uvede dodatne poreze na pivo, vino, čokoladu, sladoled i gazirana pića je neslavno propao. Umjesto da natjera danske potrošače da konzumiraju zdraviju hranu, rezultat je bilo naglo povećanje prometa u njemačkim pograničnim područjima na danskoj

Evropska komisija već neko vrijeme pokreće i finansira veliki broj inicijativa za borbu protiv gojaznosti. Osim rigoroznih pravila o obilježavanju nutricionih vrijednosti prehrambenih proizvoda, EU nudi i subvencije školama kako bi obezbijedila besplatnu dostavu mlijeka i voća učenicima, i tako ih navikla na zdravu ishranu umjesto brze hrane.

granici, dok je u samoj Danskoj smanjen broj radnih mjesta u trgovinama, pa je vlada nakon samo godinu dana vratila poreze na pređašnji nivo. Nešto uspješnija je bila Finska, koja je 2011., takođe, uvela dodatne takse na bombone, čokolade, kakao proizvode i sladoled, a uveden je i poseban porez na gazirana pića. Slična inicijativa je pokrenuta i u Mađarskoj, gdje porez na nezdravu hranu pokriva gazirana pića, soseve, ali i veliki broj slanih i slatkih grickalica, sa izuzetkom tradicionalnih prženih tijesta. U Francuskoj se od 2012. plaća dodatni porez na sva osvježavajuća pića sa dodatkom šećera, a slična taksa je nedavno najavljena i u Irskoj.

Niko, međutim, nije sasvim siguran koliko će ove mjere biti uspješne. **Annalisa Belloni**, zdravstveni analitičar Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) kaže da države koje se odluče na povećanje poreza mogu očekivati slične posljedice kao Danska, ali da je efekat na trgovinu i prekogranični promet mnogo veći u slučaju cigareta i pića nego u slučaju prehrambenih proizvoda koje građani kupuju svakodnevno. Sa druge strane, veći porezi i cijene mogu biti veoma efektni jer najviše utiču na promjene navika siromašnijih građana. To je, upravo, kategorija u kojoj je gojaznost posebno raširena, između ostalog i zbog toga što je "brza" hrana i hrana dodatno obogaćena šećerom i solju često jeftinija od zdravijih alternativa.

V.Š.

Zdravstveni sistemi u državama regiona pate od korupcije, loše opremljenosti, nedostatka lijekova, dugih listi čekanja...

Bez para nema ni zdravlja

Kada bi građani regionala opisivali zdravstvene sisteme u svojim državama, na prvom mjestu bi stavili korupciju i mito, bez kojih često nema zdravlja, pa lošu opremljenost bolnica, besparicu, nedostatak lijekova, duge liste čekanja za preglede i operacije. No, istaknuće da neki ljekari znaju svoj posao i da se prema pacijentima odnose kao prema ljudskim bićima, a ne socijalnim brojevima. Istovremeno, mnogi u Evropi ne bi mogli da shvate da zbog urušavanje zdravstvenog sistema štrajkuju ljekari, medicinske sestre, ali i pacijenti.

Bosna i Hercegovina

Dijagnoza zdravstvenog sistema u BiH je teško bolestan. Poput države, tako je i zdravstvo podijeljeno po entitetima, kantonima, uz visoku korupciju. Bolnice su loše opremljene, a nije rijetkost da u zdravstvenim ustanovama caruje nestručnost. Još uvijek niko ne nudi lijek, niti ima naznaka za ozdravljenje sistema. Prava iz zdravstvenog osiguranja ostvaruju se u BiH preko 13 fondova, što proizvodi isključivo gubitke, dugove i opšte nezadovoljstvo građana, koji su primorani čekati mjesecima na preglede, te kupovati lijekove jer ih bolnice nemaju. Slabi fondovi zdravstvenog osiguranja u BiH su nemoćni da udovolje zahtjevima zdravstvenih osiguranika. Nedavno se to odrazilo na pacijente u Republici Srpskoj, kojima je neophodna dijaliza bubrega. Naime, oni su nekoliko dana, protestujući ispred Kliničkog centra u Banjaluci, odbijali neophodne tretmane, kako bi ubijedili resorno ministarstvo da su ipak osobe sa invaliditetom. Gubitkom statusa, dijalizni pacijenti izgubili su primanja od 40 eura mjesečno na osnovu tuđe njege, koja u Federaciji BiH doseže i do 150 eura. Ministarstvo je na kraju udovoljio dijaliznim bolesnicima. Zdravstveni sistem BiH zasnovan je na principu solidarnosti i uplati doprinosa zapošljenih. Međutim, dobar dio usluga plaćaju i osiguranici. U nekoliko kantona Federacije BiH, građanima se nudi mogućnost kupovine dodatne premije, čime građani izbjegavaju plaćanje složenijih zdravstvenih usluga. Primjera radi, pregled magnetnom rezonancicom košta oko 60 eura, uz ovjerenu zdravstvenu knjižicu. U Hercegovačko-neretvanskom

Skoro 1.500 eura radnik sa prosječnom platom u 2011. godini izdvojio je za zdravstvo u Federaciji BiH. Zvanično, na jednog osiguranika, zdravstveni zavod, potrošio je 290 eura.

kantonu ti troškovi se mogu izbjegići ako kupite premiju i godišnje dodatno platite 10 eura. Skoro 1.500 eura radnik sa prosječnom platom u 2011. izdvojio je za zdravstvo u Federaciji BiH. Zvanično, na jednog osiguranika, zdravstveni zavod, potrošio je 290 eura. Ipak, ovih dana u sferi zdravstva pojavila se i jedna svijetla tačka. U Kantonu Sarajevo, zvanično je počela upotreba elektronskih zdravstvenih kartica, a do kraja 2014. trebalo bi biti potpuno ukinuto ovjeravanje zdravstvenih knjižica i čekanje u redovima.

Srbija

Po kvaliteti zdravstvenih usluga Srbija se, prema evropskim standardima, što su pokazala istraživanja, već neko vrijeme nalazi na začelju u konkurenciji 34 evropske države, u što se možete i lično uvjeriti posjetom najbližoj zdravstvenoj ustanovi. Prepuna čekaonica u kojoj se tiskaju zabrinuti pacijenti držeći u rukama pregršt ljekarskih nalaza, uputa i druge dokumentacije, čekajući po nekoliko časova od

Kada imate pobrake prioritete, kao u Srbiji, imate situaciju da ste posljednji u Evropi i 14,2 promila opšte smrtnosti, što vas stavlja u rang afričkih zemalja, Draško Karađinović iz nevladine organizacije „Doktori protiv korupcije“.

ranog jutra na zakazani pregled, univerzalna je slika tokom jednog radnog dana u gotovo svim medicinskim ustanovama u kojima se liječe građani Srbije. I tu je reč samo o onima koji su dočekali svoj red, pošto se u Srbiji na zakazane preglede i operacije u državnim ustanovama nerijetko čeka od šest meseci, pa čak i do dvije

godine. Svoju inertnost država je pokazala i u slučajevima mahom mladih, životno ugroženih pacijenata, koji su čekali na transplantaciju organa u inostranstvu, čije troškove, veće od stotinu hiljada eura, njihove porodice nisu mogle da plate. Mnoge građane, uglavnom penzionere, među kojima ima i teško bolesnih, ove godine je u više navrata pogadala nestaćica ljekova u državnim apotekama. Poslije nekoliko dana neuspješne potrage, oni srećniji, koji su za to mogli da izdvoje novac, nabavili su ih kod privatnika, ili u inostranstvu, dok su ostali čekali reakciju države kojom je taj problem, za sada riješen. „Problemi sa kojima se suočava nereformisano zdravstvo u Srbiji predstavljaju težak izazov i za mnogo organizovanije i efikasnije zdravstvene sisteme, a kamoli za sadašnji u Srbiji, koji je razoren sistemskom korupcijom“, upozorava Draško Karađinović iz nevladine organizacije „Doktori protiv korupcije“. „Mi umiremo enormno od kardiovaskularnih bolesti i od malignih bolesti. Te dvije grupe se itekako kroz jedan preventivan i kvalitetan rad mogu kontrolisati. Mi tu imamo ogroman problem jer ih nismo sanirali u smislu terapije ili preventive. Tu se već vidi koliko su pobrknici prioriteta u srpskom zdravstvu. E, kada imate pobrknice prioritete, imate situaciju da ste posljednji u Evropi i 14,2 promila opšte smrtnosti, što vas stavlja u rang afričkih zemalja. Situacija u srpskom zdravstvu je posljedica, prije svega, sistemačke institucionalne korupcije. Ti loši parametri kvaliteta rješenja su direktna posljedica nefukcionisanja sistema“, kaže Karadinović.

Hrvatska

Oko 50.000 hrvatskih ljekara i medicinskih sestara najavljuju za kraj septembra štrajk, koji će obuhvatiti blizu 70% medicinskog osoblja iz cijele Hrvatske. Nezadovoljni su novim kolektivnim ugovorom i neplaćanjem prekovremenog rada. No, poznatatelji stanja tvrde da je cijeli zdravstveni sistem, generalno, pred kolapsom jer je ustrojen na koruptabilan način, u interesu zdravstvenih elita i kapitala, a najmanje građana. Svaki novi ministar zdravlja u Hrvatskoj maše listama čekanja i obećava njihovo skraćivanje, ali pacijenti i dalje, mjesecima, čekaju na pretrage, neki, na žalost, i ne dočekaju. Novinarka Slobodne Dalmacije, Nataša Škaričić, koju je Hrvatsko novinarsko društvo proglašilo novinarkom godine za

„Prošle godine, potrebnu dokumentaciju za pronalaženje posla u EU je zatražilo 40 ljekara iz Hrvatske. Ove godine u julu ih je bilo 36. Znači kada se pomnoži sa dvanaest, cifra je negdje oko 400 za godinu dana, kaže predsjednik Hrvatskog ljekarskog sindikata, Ivica Babić“

2013., upravo zbog razotkrivanje afere Farmal, korupcijske veze između farmaceutske industrije i ljekara, ponavlja da je riječ o mnogo opasnijoj korupciji od „plavih koverata“. Cijeli zdravstveni sistem je, kaže, utemeljen na koruptabilan način, u interesu zdravstvenih elita i kapitala, a ne pacijenata. Zato im i nije u interesu da se liste čekanja smanje. Istovremeno, svi pacijenti i građani, pred Kliničkim bolničkim centrom Rebro, u Zagrebu, Domom zdravlja u Sigetu (Novi Zagreb) ili bolnicom Merkur ne mogu se nahvaliti brigom i pažnjom ljekara i cijelog bolničkog osoblja, jednom kad dođu na red, ili stignu u bolnicu po hitnom postupku. Ljekar, specijalista, srednjih godina, uz četiri dežurstva mjesечно, ima platu oko 1.300 eura, što za takvu odgovornost i rad nije velika plaća, zbog čega i traže da im se prizna i plati svaki prekovremen sat, a ne paušalno. Predsjednik Hrvatskog ljekarskog sindikata, doktor Ivica Babić, kojem neki prebacuju da ljekare diže u štrajk samo u vrijeme SDP-ovih Vlada, ali ne i HDZ-ovih, upozorava da Hrvatskoj, prema EU standardima, trenutno nedostaje 4.500 ljekara specijalista i čak oko 10.000 medicinskih sestara. Apsurdno je, kaže Babić što, istovremeno na berzi rada ima i medicinskih sestara i ljekara i mnogi će od njih potražiti posao u zemljama EU, čija su vrata, za medicinski kadar, širom otvorena. „Prošle godine, potrebnu dokumentaciju za pronalaženje posla u EU je zatražilo 40 ljekara. Ove godine u julu ih je bilo 36. Znači kada se pomnoži sa dvanaest, cifra je negdje oko 400 za godinu dana.“

Još ljetos je, iz saborskih klupa, zatraženo od Vlade da vrati stopu izdvajanja za zdravstvo s 13 na 15% jer prošlogodišnje smanjenje privrednicima nije puno pomoglo, a zdravstvena sigurnost građana, dodatno je uzdrmana.

Izvor: Radio Slobodna Evropa

Promocija nacionalne LGBT strategije

LGBT Forum Progres je, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, a u sklopu programa „*Vidljiva LGBT zajednica*“, 26. avgusta 2013. organizovao panel diskusiju na temu „Promocija nacionalne LGBT strategije“ u multimedijalnoj sali Uprave za kadrove u Podgorici.

Panel su otvorili NJ.E **Laurent Stokvis**, ambasador Kraljevine Holandije, NJ.E. **Catherine Knight-Sands**, ambasadorka Ujedinjenog Kraljevstva i **Aleksandar Saša Zeković**, predsjednik Upravnog odbora LGBT Forum-a Progres.

O nacionalnoj LGBT strategiji su detaljnije govorili **Mersudin Gredić**, ispred Ministarstva za ljudska i manjinska prava i **Stevan Milivojević**, zamjenik direktora LGBT Forum-a Progres, ukazujući, između ostalog, na značaj ove strategije u promovisanju društvenog prihvatanja LGBT osoba.

U okviru različitih sesija, prisutnima su se obratili **Tamara Milić**, savjetnica u Ministarstvu prosvjete, **Srđa Korać** i **Tamara Popović**, predstavnici Uprave policije.

Poslednji panelista, direktor LGBT Forum-a Progres, **Zdravko Cimbaljević** je govorio o bezbjednosti i ulozi policije u svijetu održane i ostalih najavljenih povorki ponosa u ovoj godini.

Ispred Centra za građansko obrazovanje (CGO), panel diskusiji je prisustvovala **Tamara Milaš**, saradnica na programima.

CGO i fondacija Friedrich Ebert raspisuju OGLAS za polaznike XXII generacije

ŠKOLE DEMOKRATIJE

- škole za izučavanje demokratije od teorije do prakse -

Školu čini 5 modula u ukupnom trajanju od četiri mjeseca. Nastava će se izvoditi jednom do dva puta nedjeljno, u trajanju od dva sata. Sve troškove pokriva fondacija Friedrich Ebert i Centar za građansko obrazovanje (CGO), uz obavezu polaznika/ce da pohađa najmanje 80% programa. Nakon završene Škole učesnici dobijaju diplomu i stiču pravo na dalje usavršavanje.

Pravo učešća imaju kandidati koji žele da doprinesu razvoju demokratije i građanskog društva u Crnoj Gori. Kandidati su dobrodošli bez obzira na godine, pol, nacionalnost, vjeru ili uvjerenja, uz naznaku da prednost imaju aktivisti političkih partija, nevladinih organizacija i svi oni koji pokazuju visok stepen društvenog aktivizma.

Program Škole demokratije osmišljen je na način da pruži šire razumijevanje ideje demokratije i načina na koji se ta ideja primjenjuje u različitim društvenim sferama.

Voditelj škole je prof. dr Radovan Radonjić, a uz njega sa polaznicima će raditi ugledni domaći i strani predavači. Zainteresovani kandidati mogu podnijeti prijavu sa kraćom biografijom (CV) najkasnije do **15. septembra 2013.** na adresu:

Centar za građansko obrazovanje

(za “Školu demokratije”)

Njegoševa 36, I sprat, 81 000 Podgorica

Tel/Fax: 020 / 665 112

E-mail: info@cgo-cce.org

Obilježen Međunarodni dan nestalih

Konferencija za medije povodom Međunarodnog dana nestalih, koji se obilježava 30. avgusta, održana je u Podgorici, u organizaciji Udruženja porodica ubijenih i kidnapovanih na Kosovu i Metohiji „Crveni Božur“.

Na konferenciji je bilo riječi o napretku u traženju nestalih lica, a prema saopštenim informacijama još uvijek se kao nestalo vodi oko 12 000 osoba, stradalih tokom ratnih zbivanja devedesetih godina na prostoru bivše Jugoslavije. Sa skupa je poručeno da su države i društva postjugoslovenskih zemalja dužni neprestano i posvećeno raditi na rasyjetljavanju sudbine svih nestalih, kao i da se ne smije zaboraviti bol porodica koje godinama tragaju za svojim najbližim.

Na konferenciji su govorili predsjednik Udruženja porodica žrtava „Crveni Božur“ **Ljubiša Filipović**, članice udruženja **Milena Radević** i **Milena Jovanović**, kao i koordinatorka programa u Centru za građansko obrazovanje (CGO), **Mirela Rebronja**.

Centar za građansko obrazovanje (CGO) raspisuje OGLAS za polaznike XVIII generacije

ŠKOLE ZA LJUDSKA PRAVA

- škole za izučavanje ljudskih prava od teorije do prakse -

Školu čini 3 modula u ukupnom, ali intezivnom, trajanju od nedjelju dana tokom kojih se kroz brojna predavanja, radionice, projekcije filmova i forum teatar uči i diskutuje o različitim temama iz oblasti ljudskih prava. Sve troškove Škole pokriva CGO, uz podršku norveškog Ministarstva inostranih poslova, kroz regionalni projekat obrazovanja za ljudska prava i aktivno građanstvo na zapadnom Balkanu.

Škola ljudskih prava pruža široko teorijsko i praktično znanje o konceptu ljudskih prava, afirmiše kulturu ljudskih prava, inspirišući i motivišući ljude da se zalažu za svoja prava, kao i za prava onih koji nijesu u mogućnosti da to urade sami i osnažuje ih da imaju direktniji uticaj u društvu u budućnosti.

Pravo prijave imaju svi zainteresovani kandidati/kinje uzrasta od 16 do 19 godina bez obzira na pol, nacionalnost, vjeru ili uvjerenja uz naznaku da prednost imaju aktivisti podmlatka političkih partija, nevladinih organizacija, mladi lideri/ke, volonteri/ke i pojedinci/ke koji pokazuju visok stepen društvenog aktivizma.

Sa polaznicima će raditi stručni predavači koji će kroz prezentacije, radionice i projekcije filmova obraditi širok spektar tema iz oblasti ljudskih prava.

Nakon završene Škole učesnici dobijaju diplomu i stiču pravo na dalje usavršavanje.

Ukoliko želite da saznate, da čujete druge, da razumijete različite, a otvoreni ste, brabri, stalo vam je do sredine u kojoj živate i hoćete da doprinesete razvoju kulture ljudskih prava u Crnoj Gori nova Škola ljudskih prava je izbor za vas!

Zainteresovani kandidati/kinje mogu podnijeti prijavu sa kraćom biografijom najkasnije **do 30. septembra 2013**, na adresu:

Centar za građansko obrazovanje
(za "Školu ljudskih prava")

Njegoševa 36, I sprat, 81 000 Podgorica

Tel/Fax: 020 / 665 112

E-mail: info@cgo-cce.org

Personal and Postdoctoral Research Grants, Estonia

Estonian Research Council is a governmental foundation, established on the basis of the Estonian Science Foundation and combined with the Research Cooperation Centre to concentrate the funding of R&D and guarantee the better functioning of financing systems. The body is the main funding organization of R&D, consolidating different grants and types of funding and giving research more visibility in the society.

The post-doctoral research grant is a research grant that the Estonian Research Council will award to an applicant as a result of an open international competition for the purpose of implementation of a particular research project. The duration of a post-doctoral research grant may be from 12 to 24 months. Estonian Research Council will award both incoming and outgoing research grants.

The scholarships are eligible for those, who have, on the due date for submissions, their first Estonian doctoral degree or the foreign equivalent and have not held such a degree for more than five years and have not received their doctorate from the same institution at which the postdoctoral project is being applied for.

The grant includes remuneration of the post-doctoral fellow 27,000 EUR annually, research-related costs (for an experimental research project – 6,000 EUR, for a non-experimental research project – 3,200 EUR). The post-doctoral fellows whose employment entails relocation to Estonia from another country or from Estonia to another country can request a non-recurrent relocation support of EUR 6,500. The evaluation committee will assess the justification for that request.

Deadline for applications: 30 September 2013.

For more information, please visit: <http://www.etag.ee/research-funding/personal-research-funding/?lang=en>

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

EIC Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert od 2005. Od 2013. *Evropski puls* izlazi u okviru projekta "EU Info bus – na putu ka EU!" koji se finansira iz komunikacionog budžeta Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a kofinansira ga fondacija Friedrich Ebert. Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Glavni i odgovorni urednik: Vladan Žugić

Uređivački kolegijum: Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, Damir Nikočević

Prevod i lektura: CGO

Art direktor: Ilija Perić

Ilustratorka: Dragana Koprivica

Producija: identity & promotion

Adresa redakcije: Njegoševa 36/I Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327 ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org
Evropski puls možete preuzeti na sajtu www.cgo-cce.org ili se pretplatiti za direktnu mjesecnu elektronsku dostavu putem maila ep@cgo-cce.org

Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Centra za građansko obrazovanje (CGO) i ne može se smatrati da održava stavove Evropske unije.

